

Marijke van Hooff (°1944) - Foto Hans Slemmer.

sprake van erotische spanning tussen geneesheer en patiënte. „Zielzorg” beschrijft stekelig de voortgang van een therapie. De psychiater, hoewel bereikbaar via zijn antwoordapparaat - „Tussen squash en lunch luistert hij belangeloos het bandje af” -, brengt er uiteindelijk niets van terecht. Het slotgedicht van de cyclus liegt er niet om.

*Hij heeft aan mij niets toegevoegd
dan angst. Om toekomst. Om verleden.
Om het slappe koord van bedden
dat geen balans meer kent.
Hij streelt met klappen van de zweep
en slaat met vederlicht geweld.*

*Wij spelen blindeman.
Hij draait me rond tot ik
zijn middelpuntzoekende kracht
niet meer ontwijken kan.*

*De bel jaagt stroom
door zijn mankerende regie. Ontzet
ga ik de perken van de strijd
te buiten. Zijn strafgericht kan mij
met stomheid blijven slaan.*

Vergelijk je *Het daluur* met een eerdere bundel, *Uiterwaarden* (1989), dan zijn de verschillen in toon en taal opmerkelijk. Gezochte romantische beeldspraak komt in de nieuwste bundel nauwelijks meer voor. De ironie is toenomen en dat heeft Van Hooffs poëzie geen

kwaad gedaan. Maar zij behoort dan ook niet tot de dichters die met ironie hun eigen gevoelens zó relativiseren, dat die hun belang voor de lezer verliezen. Haar humor heeft iets onna-drukkelijks en laat haar emotionaliteit intact.

Het ontbreekt de gedichten niet aan raffinement. Het is geen zingende, eerder een registrerende, concluderende poëzie. Van Hooff heeft daarvoor zo haar eigen middelen. Ze maakt vaak gebruik van de korte mededelende zin, die haar werk iets prikkelends en pertinents geeft. Ze heeft een scherp oog voor het betekenisvolle concrete detail. De verdoezelde rijmen geven haar taal stevigheid. Vooral in de afdeling „Teder handgemeen” zorgt de combinatie van die kwaliteiten voor compacte, overtuigende gedichten.

*Ik lig wat uit het lood.
Hij wil me onder handbereik.
Mijn lichaam stijgt naar voorbedachte hoogte.
Papier dat onder mij verkreukt,
maakt dat ik anonieme sporen achterlaat.*

*Hij buigt mij naar een symmetrie,
die mij misstaat
en tijdelijk van aard zal zijn.
Ik moet weer recht gaan staan. Teer
kraakbeen hecht zich aan fossiele pijn.*

Ed Leeflang

MARIJKE VAN HOOFF, *Het daluur*, Bzztôh, Amsterdam, 1993.

Rectificatie Boutens

In mijn artikel „Boutens vijftig jaar na zijn dood” (*Ons Erfdeel* 36, nr. 5, p. 700) heb ik geconstateerd dat de titel van de recente bloemlezing uit Boutens’ poëzie: *Uit den ban van duur en tijd* niet overeenkomt met de tekst van diens „Liedje van de straat” uit de bundel *Bezonnen verzen*. Deze luidt namelijk: „O om ’t vertrouwde pad dat leidt / Weg uit den ban van ruimte en tijd”. Op zichzelf is deze bewering niet onjuist, maar ik heb verzuimd mij ervan te vergewissen of de bewuste regel niet elders in het werk van de dichter voorkomt. En dit nu blijkt wel degelijk het geval te zijn. De laatste strofen van het vers „Seirene” uit de bundel *Tusschenspelen* luiden namelijk:

*Na den afval der verblindings
Treedt gij, keur en keus ontzegd,
Uit verwording en ontbinding
Door het toeval opgedregd,*

*Volbewust en schoonheiddronken
Uit den ban van duur en tijd
Tot de rust die 't al ontzonken
U mijn eeuwge jeugd benijdt.*

Ik had niet voorzien dat ook een groot dichter soms in *bijna*-herhalingen kan vervallen.

Mea culpa! En mijn excuses aan de samenstellers van de bloemlezing voor een onge-rechtvaardigde en onjuiste beschuldiging!

A.L. Sötemann

276

Beeldende kunst

De Nederlandse kunstenaar Leo Gestel

Impressionisme, fauvisme, kubisme en expressionisme: maar weinig Nederlandse kunstenaars hebben zo gretig de verschillende avant-gardestromingen in zich opgezogen als Leo Gestel (1881-1941). Hij wordt beschouwd als een van de belangrijkste Nederlandse modernisten uit het begin van deze eeuw. Het Singer Museum in Laren gaf deze winter een overzicht van zijn werken op doek en papier. De snelle opeenvolging van stijlen en benaderingswijzen maakt duidelijk dat Leo Gestel voortdurend bleef zoeken naar nieuwe mogelijkheden. Door tijdgenoten werd hem om die reden wel eens principeloosheid verweten.

Meteen al toen Gestel in 1903 van de Academie af kwam, moet zijn talent zijn opgevallen. De kunstenaar, die eigenlijk Leendert van zijn voornaam heette, werd door zijn kunstenaarsvrienden namelijk heel symbolisch omgedoopt in „Leonardo”. De verwachting was kennelijk dat hij, net als de Renaissance-kunstenaar Leonardo da Vinci, voor een omwenteling in de schilderkunst zou gaan zorgen. De schilder zelf signeerde zijn werk voortaan met „Leo Gestel”, waarin de referentie aan de Italiaanse meester voor de goede verstaander voelbaar is gebleven.

Zijn atelier aan de Jan Steenstraat in Amsterdam, de zogenaamde „Jan Steenzolder”, werd in die jaren een trefpunt voor kunstenaars die op zoek waren naar nieuwe wegen voor de schilderkunst. Die nieuwe wegen waren al ontdekt, zo'n zeshonderd kilometer zuidelijker, in het Mekka van de moderne kunst. Wie op de hoogte wilde blijven ging naar Parijs en ook Leo Gestel is verschillende malen naar de Franse hoofdstad toe getrokken. Hoe ongehoord

het voor Nederlandse begrippen in die tijd moet zijn geweest om naar de Franse avant-garde te kijken, blijkt overigens uit de ontdekkings van Gestels vriend Jan Sluyters. Toen deze het waagde om, nota bene op de terugweg van zijn Prix-de-Rome-reis, Parijs aan te doen, werd dit hem zo kwalijk genomen dat het hem zijn honorarium kostte!

De eerste reis die Leo Gestel naar de Franse hoofdstad ondernam, in 1904, leverde vooral nieuwe inzichten op in de werking van licht en kleur. Net als de impressionisten trok hij naar buiten om licht in zijn werk te brengen. Maar in de jaren die volgden nam hij meer en meer afstand van de natuurgetrouwe weergave. Rond 1907 werkte hij in een stijl die het „Amsterdams luminisme” werd genoemd. Met ruige, naast elkaar opgebrachte verftoetsen in felle, haast oplichtende kleuren, probeerde hij de sfeer van een onderwerp uit te drukken. Samen met Sluyters en Mondriaan verwierf hij in die jaren een toonaangevende positie in de voorhoede van de Nederlandse kunst.

In 1910 en 1911 bezocht hij Parijs opnieuw. Zijn werk ontwikkelde zich hierna in vlakdecoratieve richting. Gestel schilderde graag onderwerpen uit het Amsterdamse uitgaansleven. Vol uitdrukingskracht zijn de vrouwenfiguren uit deze periode, zoals de *Dame met sigaret* die het affiche van de tentoonstelling in Laren sierde.

Leo Gestel, „Dame met sigaret”, olieverf op doek, 90 x 63 cm, 1911.